

שאלות חזרה – מסכת בבא בתרא (פרק שני)

שאלות ארוכות

שאלה מס' 1

- "לא יחפור אדם בור סמוך לבורו של חבירו ... אא"כ הרחיק מכותל חבירו שלשה טפחים" (יז).
- א. (1) כיצד יש לבאר את המשפט השני המצוטט לעיל (ובכך להתגבר על הסתירה הקיימת לכאורה במשנה)? (2) מדוע המשנה בכל זאת נקטה בלשון בה נקטה?
- ב. הבא לסמוך בצד המצר, בשדה שאינה עשויה לבורות – מה הדין ומדוע? (יז): תושבה:
- א. (1) [פתח בבור ומסיים בכותל ...] מכותל בורו שנינו. (2) [וליתני אא"כ הרחיק מבורו של חבירו ג' טפחים] הא קמ"ל דכותל בור שלשה טפחים נפקא מינה למקח וממכר.
- ב. "בשדה שאינה עשויה לבורות - אביי אמר סומך דהא אינה עשויה לבורות, רבא אמר אינו סומך דאמר ליה כי היכי דאת אימלכת וחפרת אנא נמי ממלכנא וחפרנא. איכא דאמרי בשדה שאינה עשויה לבורות דברי הכל סומך". [אין צורך לפרט את 2 הלישנות, ומספיק לציין את 2 הדעות הקיימות והנימוקים]

שאלה מס' 2

- "מרחיקין את המשרה מן הירק ואת הכרישין מן הבצלין ואת החרדל מן הדבורים ... רבי יוסי מתיר בחרדל" (יח).
- א. באר את דברי ר' יוסי ואת שיטתו – לפי המתבאר במסקנת הגמרא.
- ב. חרדל ודבורים – מי איננו מזיק לשני לדעת חכמים, ומדוע? תשובה:
- א. "... לעולם ר' יוסי על הניזק ס"ל ולדבריהם דרבנן קאמר להו לדידי על הניזק להרחיק את עצמו ואפי' משרה וירקא לא בעי רחוקי אלא לדידכו דאמריתו על המזיק תינח משרה וירקא דהני מזקי הני והני לא מזקי הני אלא חרדל ודבורים תרוייהו מזקי אהדדי".
- ב. "דבורים לחרדל לא מזקי ליה: אי בבינתא (גרעין הזרע) - לא משכחת ליה (הדבורה לפי שהוא טמון בשרביטו), אי בטרפא (ואם יאכל העלה) - הדר פארי (חוזר וצומח)"

שאלה מס' 3

- "מרחיקין את הזרעים ואת המחרשה ... מן הכותל שלשה טפחים" (יט).
- א. (1) מדוע המשנה נקטה "זרעים" והרי "תיפוק ליה משום מחרשה"? (2) מדוע המשנה נקטה "מחרשה" והרי "תיפוק ליה משום זרעים"?
- ב. (1) האם זרעים לצדדין קא משתרשי? (2) כיצד נוצר נזק מהזרעים לכותל? תשובה:
- א. (1) מדובר במפולת יד (שזרעו בלא חרישה). (2) מדובר בחורש לאילנות (שיש שם אילנות מימים רבים).
- ב. (1) לא. (2) מחלידין את הקרקע ומעלין עפר תיחוח (ומתמוטט הקרקע שתחת יסוד הכותל לצדדין).

שאלה מס' 4

- "חנות שבחצר יכול למחות בידו ולומר לו איני יכול לישן מקול הנכנסין ומקול היוצאין, אבל עושה כלים יוצא ומוכר בתוך השוק ואינו יכול למחות בידו ולומר לו איני יכול לישן ... מקול התינוקות" (כ):
- א. מה הם 2 התינוצים שהובאו בגמרא ליישוב הקושיה "מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא"?

ב. "ברם זכור אותו האיש לטוב ויהושע בן גמלא שמו שאלמלא הוא נשתכח תורה מישראל" – פרט כיצד היה אופן לימוד התורה לפני ואחרי תקנתו של יהושע בן גמלא.

תשובה:

- א. "אמר אביי סיפא אתאן לחצר אחרת ... אמר רבא סיפא אתאן לתינוקות של בית רבן".
- ב. "בתחלה מי שיש לו אב מלמדו תורה מי שאין לו אב לא היה למד תורה ... התקינו שיהו מושיבין מלמדי תינוקות בירושלים ... ועדיין מי שיש לו אב היה מעלו ומלמדו מי שאין לו אב לא היה עולה ולמד התקינו שיהו מושיבין בכל פלך ופלך ומכניסין אותן כבן ט"ז כבן י"ז ומי שהיה רבו כועס עליו מבעיט בו ויצא עד שבא יהושע בן גמלא ותיקן שיהו מושיבין מלמדי תינוקות בכל מדינה ומדינה ובכל עיר ועיר ומכניסין אותן כבן שש כבן שבע".

שאלה מס' 5

א. "האי מקרי ינוקי דגריס ואיכא אחרינא דגריס טפי מיניה" – מה הדין, ומדוע? (ציין את שתי הדעות) (כא.)

ב. "הני תרי מקרי דרדקי חד גריס ולא דייק וחד דייק ולא גריס" – מה הדין, ומדוע? (ציין את שתי הדעות)

תשובה:

א. "אמר רבא... לא מסלקין ליה, דלמא אתי לאיתרשולי. רב דימי מנהרדעא אמר כ"ש דגריס טפי, קנאת סופרים תרבה חכמה".

ב. "אמר רבא ... מותבין ההוא דגריס ולא דייק, שבשתא ממילא נפקא. רב דימי מנהרדעא אמר מותבין דדייק ולא גריס שבשתא כיון דעל עלי".

שאלה מס' 6

"מי שהיה כותלו סמוך לכותל חבירו - לא יסמוך לו כותל אחר אא"כ הרחיק ממנו ארבע אמות" (כב.)

א. מהי המציאות עליה מדברת המשנה ("וקמא היכי סמיך")? ציין את 2 הפירושים המובאים בגמרא.

ב. מה הדין בנוגע לכותל גינה ומה הדין בנוגע לכותל חצר? פרט.

תשובה:

א. (1) הכי קאמר: הבא לסמוך לא יסמוך אלא אם כן הרחיק ממנו ארבע אמות. (2) הכי קתני מי שהיה כותלו סמוך לכותל חבירו ברחוק ארבע אמות ונפל לא יסמוך לו כותל אחר אלא אם כן הרחיק ממנו ד' אמות.

ב. "אמר רב לא שנו אלא כותל גינה אבל כותל חצר אם בא לסמוך סומך רבי אושעיא אומר אחד כותל גינה ואחד כותל חצר אם בא לסמוך אינו סומך אמר רבי יוסי בר חנינא ולא פליגי הא בעיר ישנה הא בעיר חדשה (עיר חדשה שעדיין לא נידושה אף כותל חצר צריכה דוושא)"

שאלה מס' 7

א. "מרחיקין את האילן מן העיר עשרים וחמש אמה" – (1) מה הטעם לכך? (2) מדוע הטעם הוא לא בגלל ש"אין עושין מגרש שדה"? (כד:)

ב. "ואם העיר קדמה קוצץ ואינו נותן דמים" – מדוע דין זה שונה מבור שבו נאמר ש"קוצץ ונותן דמים"?

תשובה:

א. (1) "משום נוי העיר". (2) "לא צריכא לר"א דאמר עושין שדה מגרש ומגרש שדה הכא משום נוי העיר לא עבדינן ולרבנן נמי דאמרי אין עושין שדה מגרש ולא מגרש שדה ה"מ זרעים אבל אילנות עבדינן והכא משום נוי העיר לא"

ב. "אמר רב כהנא קידרא דבי שותפי לא חמימא ולא קרירא - ומאי קושיא דלמא שאני הזיקא דרבים מהזיקא דיחיד".

שאלה מס' 8

- א. "לא יעשה אדם גורן קבוע בתוך שלו **א"כ יש לו חמשים אמה לכל רוח**, ומרחיק מנטיעותיו של חבירו ומנירו **בכדי שלא יזיק**" - מה הם ה 2 התירושים שהובאו בגמא ליישוב הסתירה שבין הרישא לסיפא? (כד:)
- ב. מדוע מרחיקין את האילן מן הבור 25 אמה, בין כאשר הבור למטה ואילן למעלה ובין כאשר הבור למעלה ואילן למטה? (כה:)
- תשובה:
- א. "אמר אביי סיפא אתאן לגורן שאינו קבוע ... רב אשי אמר מה טעם קאמר מאי טעמא מרחיקין גורן קבוע מן העיר חמשים אמה כדי שלא יזיק".
- ב. בור למטה ואילן למעלה - קא אזלין שרשין מוזקי לה לבור. בור למעלה ואילן למטה - מפני שמחלידין את הקרקע ומלקין קרקעיתה של בור.

שאלה מס' 9

- א. "אילן שהוא נוטה לשדה חבירו - קוצץ מלא המרדע על גבי המחרישה, ובחרוב ובסקמה - כנגד המשקולת. בית השלחין - כל האילן כנגד המשקולת. אבא שאול אומר: כל אילן סרק כנגד המשקולת" האם דברי אבא שאול מוסבים על הרישא או על הסיפא, וכיצד ניתן לדייק זאת מלשונו? (כז:)
- ב. "אילן שהוא נוטה לרה"ר קוצץ כדי שיהא גמל עובר ורוכבו רבי יהודה אומר גמל טעון פשתן או חבילי זמורות" - של מי השיעור יותר גדול - של ת"ק או של ר' יהודה? ומה ההוכחה לכך? (כז:)
- תשובה:
- א. דברי אבא שאול מוסבים על הרישא, והדיוק הוא מהמילה "כל". [הדיוק הוא כך: "...דקתני כל אילן סרק אי אמרת בשלמא ארישא קאי היינו דקתני כל אילן אלא אי אמרת אסיפא קאי אילן סרק מיבעי ליה אלא לאו שמע מינה ארישא קאי שמע מינה" (רש"י: אי אמרת בשלמא ארישא קאי. ולטפויי אתא [מחרוב ושקמה דקאמר ת"ק] היינו דקאמר כל: אלא אי אמרת אסיפא קאי. מאי כל הא לגרועי אתא)]
- ב. "פשיטא דשיעורא דרבנן נפיש, דאי ס"ד שיעורא דרבי יהודה נפיש, רבנן בשיעורא דרבי יהודה היכי עבדי (כשיבא גמל טעון פשתן היאך יעבור). ואלא מאי שיעורא דרבנן נפיש רבי יהודה בשיעורא דרבנן מאי עבדי אפשר דגחין וחליף תותיה".

שאלות קצרות

1. "מרחיקין את הגפת ואת הזבל ואת המלח ואת הסיד ואת הסלעים וכו': תנן התם במה טומנין ובמה אין טומנין אין טומנין לא בגפת ולא בזבל ולא במלח ולא בסיד ולא בחול ... מדוע לדעת רבא לא נכון לתרץ את שאלת הגמרא (שבהמשך הקטע הנ"ל) ולומר ש"יגיד עליו ריעו"? (יט.) תשובה: "אי יגיד עליו ריעו ליתנינהו לכולהו בחדא וליתני חדא מנייהו באידך וה"ה לאידך".
2. "ובן שמנה המונח בחלון ... כולם ממעטין בחלון" - מדוע התינוק ממעט בחלון והרי אמא שלו עשויה לבוא ולקחת אותו, ומדוע מדובר דוקא בבן שמנה? (כ.) תשובה: "בשבת דתניא בן שמנה הרי הוא כאבן ואסור לטלטלו בשבת אבל אמו שוחה עליו ומניקתו מפני הסכנה".
3. ציין 2 הנחיות שאמר רב לרב שמואל בר שילת (מלמד התינוקות)? (כא.)

תשובה: 1. עד שית לא תקביל מכאן ואילך קביל ואספי ליה כתורא; 2. כי מחית לינוקא לא תימחי אלא בערקתא דמסנא; 3. דקארי קארי דלא קארי ליהוי צוותא לחבריה.

4. באלו 2 מקרים ניתן לדעת כולם לעכב על בן החצר מלהיות מלמד תינוקות? (כא.)
תשובה: (1) בתינוקות דעכו"ס. (2) בסופר מתא (מלמד תינוקות העיר... ויש שם קול גדול – רש"י)

5. מה זה "ריש דוכנא", ומתי ממנים אותו לתפקיד זה? (כא.)
תשובה: "אי איכא ארבעין מוקמינן ריש דוכנא (רש"י): **ריש דוכנא**. שומע עם התינוקות מפי המלמד וחוזר ומשגירו בפי התינוקות".

6. באיזו אומנות לדעת כולם (גם לדעת רב הונא) "בר מבואה אבר מבואה דנפשיה לא מצי מעכב", ומדוע?
(כא.)
תשובה: במקרי דרדקי, כי קנאת סופרים תרבה חכמה.

7. "מרחיקין את הסולם מן השובך ארבע אמות כדי שלא תקפוץ הנמייה" – כיצד ניתן להעמיד משנה זו גם כדעת ר' יוסי הסובר ש"זה חופר בתוך שלו וזה נוטע בתוך שלו"? (כב.)
תשובה: "אפילו תימא ר' יוסי הא אמר רב אשי... מודי רבי יוסי בגירי דידיה ה"נ זמנין דבהדי דמנח ליה יתבא בחור וקפצה [והא גרמא הוא א"ר טובי בר מתנה זאת אומרת גרמא בניזקין אסור]".

8. "מרחיקין את השובך מן העיר חמשים אמה... – חמשים אמה ותו לא ורמינהי אין פורסין נשבין ליונים אלא אם כן היה רחוק מן הישוב שלשים ריס" – כיצד תירץ אביי קושיה זו? (כג.)
תשובה: "מישט שייטי טובא וכרסייהו בחמשים אמתא מליא".

9. "ולא יעשה אדם שובך בתוך שלו אלא אם כן יש לו חמשים אמה לכל רוח... ואם לקחו אפילו בית רובע הרי הוא בחזקתו" – מה למד רב פפא ואיתימא רב זביד מהסיפא של המשנה? (כג.)
תשובה: "זאת אומרת טוענין ללוקח (וטוענין ליורש)".

10. על מה נאמר: "ועל דא אפקוהו לרבי ירמיה מבי מדרשא"? (כג.)
תשובה: על שאלת ר' ירמיה "רגלו אחת בתוך נ' אמה ורגלו אחת חוץ מחמשים אמה מהו".

11. "ספק זה קדם ספק זה קדם" – מדוע בהרחקת אילן מהעיר הדין הוא ש"קוצץ ואינו נותן דמים", ובהרחקת אילן מהבור הדין הוא ש"לא יקוצץ"? (כד.)
תשובה: "התם דודאי לאו למיקץ קאי ספיקו נמי לא אמרינן ליה קוץ הכא דודאי למיקץ קאי ספיקו נמי אמרינן ליה קוץ ואי משום דמי אמרינן ליה אייתי ראייה ושקול" (**התם**). גבי בור דודאי של אילן אם ודאי קדם לאו למיקץ קאי כדקתני אם האילן קדם לא יקוצץ ספיקו נמי לא אמר ליה קוץ שעל הניזק להביא ראייה: **הכא דודאי**. נמי למיקץ קאי אלא שנוטל דמים כדקתני אם האילן קדם קוצץ ונותן דמים ספיקו נמי אמר ליה קוץ ממ"נ על כרחך וכשבא לגבות דמים אמר ליה אייתי ראייה דאת קדמת ושקל:)

12. על מה נאמר הסימן "שלחן בצפון ומנורה בדרום"? (כה.)
תשובה: הרוצה שיחכים ידרים ושיעשיר יצפין

13. מה נלמד מהפסוק "מצפון תפתח הרעה על כל יושבי הארץ"? (כה.)
תשובה: שבבל לצפונה דארץ ישראל קיימא

14. "תנן לא יטע אדם אילן סמוך לשדה חבירו אלא אם כן הרחיק ממנו ארבע אמות והתניא שתי אמות" – מה התירוץ? (כו.)
תשובה: "לא קשיא כאן בבבל [רש"י: שמחרישתן קצרה] כאן בארץ ישראל".